

ЛИ БАИ

ПЕСМА О МЕСЕЦУ НА ПЛАНИНИ ЕМЕИ

*Над врхом Емеи, с јесењеџ неба ѿлумесеџ је висио,
њеџов се одраз слио у воду, реком Пинџијанџ је ѿловио.
Ноћас ја кренух из Чисѿе воде, низ реке, за Три клисуре.
На ѿебе мислих ал' ѿе не видех; у Јуѿоу сам доѿловио.*

Ли Баи, или Ли Таибаи (701–762), по општој оцени највећи песник у историји кинеског песништва, био је без премца у форми четворостиха *ђуеђу*. Због необузданог држања и величанствене поезије, његови савременици су га звали „бесмртником поезије”, а он сам је више волео да се назове „бесмртником пића”. Једанаест година млађи Ду Фу га је у једној песми описао: „Ли Баи, кад пије до два литра, сто песама исписује.” Тек у својој четрдесет другој години, добио је, по препоруци пријатеља, службу код цара Хуан Цунга, али ју је напустио после три године. Песник је наведену песму написао кад је имао око двадесет пет година. Тада је, сматра се, из родитељске куће у земљи Шу на западу Кине, кренуо на луталачки пут пун наде и стрепње. У овај четворостих, са свега двадесет осам слова, успео је да утка чак пет топонима: чувена „планина Емаи” (3099 м); „река Пинџијанџ”, притока реке Јангце; „место Ђингси” (кланаџ Чиста вода) на горњем току реке Јангце; „Три клисуре”, или Санџа на кинеском, на истој реци, и „град Јуѿоу”, данашњи Чунџинг. Заменица „те” у закључном стиху односи се на месец, мада је могуће тумачење и да је песник мислио на вољену особу коју је оставио.

МИСЛИ У ТИХОЈ НОЋИ

*Испред њосиље видех месечево светило,
иа се заишиах: је ли њо иње на земљи.
Подигнем главу и гледам месец на зори,
оборим главу и мислим на свој завичај.*

Четворостих, *ђеђу*, који је песник написао у својој тридесет петој години, када се оженио и десет година боравио у једном месту. Наслов је узет из збирке *Син Јуефу Шиђи (Нове њесме за вокалну музику)* која је настала за време династије Танг, па је и ова песма, највероватније, певана као најлепша песма носталгије. За разлику од трећег и четвртог стиха који чине класичан дистих, са контрастима „подигнути” и „оборити”, „гледати” и „мислити”, „месец (небо)” и „завичај (земља)”, први и други стих се не могу сматрати дистихом, али и они садрже контраст „небо” и „земља”.

ИСПРАТИХ МЕНГ ХАОЖАНА КОД КУЛЕ ЖУТОГ ЖДРАЛА

*Друг се ојроси, њу на заиаду, од куле Жуиџа ждрала,
крз цвешну маглу иреће месеца оде за Јанџоу низ реке.
Тамо далеко самојно једро несјаје у њлавом небу,
видим једино да Дуџа река даље до обзора њече.*

Пун наслов песме гласи: „Код куле Жутог ждрала испратих Менг Хаожана кад је отпутовао за Гуанглин”. Ли Баи ју је написао у својој тридесет седмој години, кад је испратио свог дванаест година старијег пријатеља, песника Менг Хаожана. „Кула Жутог ждрала”, или Хуангуелоу на кинеском, налази се на једном узвишењу на обали Дуге реке (реке Јангце), а зове се тако јер је, наводно, један бесмртник долетео овде на крилима жутог ждрала, па су људи подигли кулу за споменик. „Гуанглин” је друго име за Јангџоу, тада познат трговачки центар. Помињање овог града забаве, као и „цветне магле”, даје првом делу песме веселију боју, што појачава утисак туге у другом делу, где песник погледом прати пријатеља све до неба и иза обзора. Песма има форму седмосложног *ђеђуа* (четворостиха).

ПЕСМА ЦИ ЈЕ ИЗ ВУА, ЈЕСЕН

*Над ѓрадом Ћанѓан усамљени месец сија;
из хиљаде кућа чује се клојоѓи ѓракљаче;
јесењи веѓар не ѓресѓаје да фијуче,
све ѓо ми буди мисао на уѓврду Ју.
Кад ће варваре са севера да ѓокори
и да се дому враѓи драѓи са ѓхода?*

По узору на „песме Ци Је по годишњима добима” из збирке *Јуефу Шиђи (Песме за вокалну музику)*, Ли Баи је написао циклус од четири песме под овим насловом. Песник се том приликом определио за старинску форму од шест стихова. Наведена песма је трећа по реду и односи се на јесен. Описује тугу жене чији је муж послат на далеки фронт. „Ћанган” је престоница династије Танг са милион становника, а „утврда Ју” (на кинеском Јуменгуан) је једно од граничних места која су се налазила на крајњем северозападу Кине. Претпоставља се да је песник имао четрдесет три године кад је написао ову песму.

ТУГА У ДВОРЦУ

*На сѓейенициѓе ѓолеѓла је бела роса,
дубоко у ноћ роси чараѓе свилене.
Кроз сѓуѓиѓен засѓор искићен чисѓѓим крисѓталом,
ѓледам ѓрозирно свеѓло јесењеѓ месеца.*

Под овим насловом, који је смислио Сје Тиао из V века, многи су написали песме сличног садржаја. Нема сумње да је и Ли Баи добио инспирацију песмом Сје Тиаоа, кога је веома ценио и волео, мада је могао и лично да види шта се дешава на царском двору док је службовао. У овој песми, у облику петосложног *ђуеђуа* (четворостиха), која у целини представља речи остављене дворске даме, Ли Баи не описује њено осећање непосредно (за разлику од Сје Тиаоа који каже: „У дугој ноћи шијем свилену хаљину, / чежњу за тобом осећам јаче и јаче.”), већ само показује како она проводи непреспавану ноћ, и на мермерном степеништу и у својој раскошној одаји. Једино „бела роса” сугерише њене сузе.

ПЕСМА У ТОНУ ЋИНГПИНГ, ТРЕЋА

*Раскошан божур, њрелѣѣа ѓосѣа – Њѣѓа радују обоје,
увек их радо ѓледа Госѣодар с блаѓим осмехом на лицу.
А она, лищена бескрајне сеѣе шѣѣо ѣролећни веѣар носи,
наслоњена је на оѓрадицу ѣавиљона Аквиларије.*

Трећа из циклуса седмосложних песама-четворостиха, под истим насловом. Израз „Ћингпинг” из наслова значи одређену мелодију и тоналитет по којима се песма певала. У овој песми песник пореди лепоту миљенице цара Хуан Цунга, Јанг Гуифеи, са цветом божура који је цар неговао у врту испред павиљона Аквиларије, који је био саграђен од истоименог миришљавог дрвета (на кинеском Ченсангтинг). Прича се да је цар једног дана приредио забаву гледања божура и хитно позвао дворског песника Ли Баија, а стражари су га у потпуно пијаном стању нашли на неком чамцу и једва довели на двор. Чим је чуо наредбу цара, Ли Баи је написао три песме, које су дворски певач и музичари одмах и извели, на цареву велико задовољство. Цар им се придружио свирајући фрулу лично.

САМ ПИЈЕМ ПОД МЕСЕЧИНОМ, ПРВА

*Под расцвалим цвећем, са једним крчаѓом вина,
ѣијем сам самциѣѣ, без икоѓа себи блискоѓ.
Чащом диѓнуѣѣом наздрављам дивном месецу,
са мојом сенком, сада смо овде нас ѣроје.
Месеѓ, ѣприродно, не разуме се у ѣиће,
сенка не ради нищѣѣа но да ме слеѣо следи.
Неко време ћу, са ѣѣим месеѓом и сенком,
да уживам јощ докле ѣролеће не мине.
Када заѣевам, месеѓ ми ѣо небу луѣа,
када заѣграм, сенка се за мноом ѣеѣура.
Док сам јощ ѣрезан, нас ѣроје делимо радосѣѣ,
кад ѣѣѣан засѣѣим, свако би на своју сѣѣрану.
Дружићемо се вечно без земаљских јада,
сасѣаћемо се далеко на Млечном ѣуѣу.*

Прва из цклуса од четири песме у форми старинске песме. Претпоставља се да ју је Ли Баи написао у својој четрдесет четвртој години, у пролеће, док је боравио у престоници Ћанган. Она је најбоља слика самог песника који је волео да се зове „бесмртник

пића”. Ужива у пролећну ноћ у друштву сопствене сенке, месеца, цвећа и вина – ствари без душе које су, управо зато, слободне од овоземаљских патњи.

ИСПРАТИХ ДРУГА

*Зелене ѓоре леже северно од зида,
а бела река обилази ѓрад на истоку.
На овом месту кад се једном опростимо,
хиљаде миља идеш ко ѓелин без корена.
Облак шћио ѓлови: душа ѓи ко у ѓуѓника,
сунце шћио зађе: осећај мој ко у друга.
Мащући руком сад одлазимо одавде,
ржу и коњи шћужни због нашег расћанка.*

Мада није тачно утврђено када је Ли Баи написао ову песму и кога је испратио на пут, претпоставља се да је настала за време његовог боравка у престоници јер говори о пријатељу, дворском службенику или војнику, који на задатак одлази на север или северопад, у пустињски предео, где се често види „пелин без корена” како се котрља по песку. Песма има облик петосложног *лушција* (осмостиха), чији средњи део, по правилу, треба да чине два дистиха (трећи и четврти, као и пети и шести стих). У овој песми, дистих који чине трећи и четврти стих не садржи изразите контрасте, сем, донекле, „један” и „хиљада”, и „опростити се” и „ићи”, али зато је песник од првог и другог стиха начинио упечатљив дистих (с контрастима: „зелене” и „бела”, „горе” и „река”, праволинијски „леже” и криволинијски „обилази”, „север” и „исток”).

ПОПЕХ СЕ НА ТЕРАСУ ФЕНИКСА У ЂИНЛИНГУ

*На тој тераси с именом Феникс, некад се играо феникс;
одлете феникс, тераса ѓуста, а река ѓече ко и ѓре.
Цвеће и траве ѓалаће Вуа ѓод зараслим су сћазам,
одора, шещир из времена Ѓина, ѓосћали су сћаре хумке.
Три ѓоре ко да ѓола ѓадају иза ѓлавешћнила неба,
у два ѓока се река средином цѓа сћрудом Беле чайље.
Само зашћо шћио лебдећи облак заклања сунчево светло,
не може да се види ѓрад Ѓанган, шћио ме ѓако расћужује.*

Песма је настала вероватно кад је Ли Баију било четрдесет седам година, три године након губитка службе дворског песника и одласка из престонице. Жал за изгубљеним животом дворског песника непосредно је изражен у последњем, осмом стиху, а посредно описима рушевина некадашње престонице краљевине Вуа и Ђина (трећи и четврти стих), која се налазила у граду Ђинлинг (садашњи Нанкинг). У првом и другом стиху три пута се понавља име митске птице „феникс”, на кинеском Фенгхуанг, што је Ли Баи позајмио из песме млађег колеге Цуи Хаоа, „Кула Жутог ждрала”, где се израз „жути ждрал” понавља три пута у прва три стиха.

РАЗГОВОР У ГОРИ

*Пита ме човек: из ког разлога живим у зеленој гори,
а ја се смешим, не одговарам, и осмјајем мирне душе.
Бресквино цвеће њада њо води, и с њом ошиче далеко.
Посебан је њо свеј шито га нема међу обичним људима.*

Слободног духа, Ли Баи је од младости чезнуо за пустињачким животом. Понекад је живео у гори и дружио се са даоистичким поклоницима. Претпоставља се да је овај седмосложни *ђуеђу* (четворостих) настао у његовој педесет трећој години. Израз „Пита ме човек” или помињање „бресквиног цвећа” говоре да је песник црпео инспирацију из Тао Јуанмингових дела „Песма припитог, пета” и „О долини бресквиног цвећа”.

ПОГЛЕД НА ПЛАНИНУ НЕБЕСКЕ ДВЕРИ

*Пресечене су Небеске двери, и ошвара их река Чу,
модра јој вода њече на ишток, и скреће њу ка северу.
На обалама, са обе стране, дижу се зелене горе,
самојно једро њлови низ воде одонуд где Сунце сија.*

Ли Баи је назвао Дугу реку (реку Јангце) „реком Чу” јер овде, код планине Тиенмен (Небеске двери), протиче некадашњом земљом Чу. Место је добило име зато што се и на једној и на другој обали реке уздижу планине које заједно као да чине врата кроз која се види небо. Песма почиње са „небом” и завршава се са „Сунцем”, између њих су смештене и река и планине. „Сунце” је у преводу

написано великим словом јер се може тумачити као седиште царског престола одакле је песник протеран, а „једрилица”, малена и усамљена у овом величанственом призору, слика је вечног путника, Ли Баија.

САМ СЕДИМ НА ГОРИ ЂИНГТИНГ

*Јајџо ијџица је у висину одлејело,
усамљен облак нечујно је оијџловио.
Ми се љледамо и никад нам није досџа:
џо је мођуће једино са џором Ђинђџинђ.*

Претпоставља се да је Ли Баи ову песму написао у својој педесет трећој или четвртој години, кад је често посеђивао планину Ђингтинг. Око хиљаду метара висока, она је позната по својој лепоти, али и по томе што ју је волео и посеђивао песник Сје Тиао док је био начелник оближњег града. Ли Баи га је изузетно ценио и поштовао. Изрази „јато птица” и „усамљен облак” су узети из једне песме Тао Јуанминга и уводе нас у свет пустињачког живота.

ПЕСМА ИЗ ЂИУПУА, ПЕТНАЕСТА

*Гле, седа коса, равно џри хиљаде хвајџа,
нарасла ми је, ваљда, од великих јада.
Зачуђен љледам у џо чисџо ођледало:
оџкуд џолико јесењеђ иња ми сада?*

Петнаеста из циклуса од седамнаест песама, написаних у месту Ђиупу (Залив Јесен). Ли Баи је тада имао педесет четири или педесет пет година. Први стих је нарочито познат као пример Ли Баијеве хиперболе, и ефектно осликава запањеног песника који се у огледалу суочио са собом толико остарелим. Број „три хиљаде” се често користи у кинеској класичној поезији у значењу „веома много”. У овом петосложном џуеђуу (четворостиху), песник не користи дистих већ исказује оно најважније у почетном стиху, док су три остала његова разрада. Први, други и четврти стих су римовани.

У ГОРИ ПИЈЕМ С ПУСТИЊАКОМ

*Сићамо вино један другоме у зори расцвалоџ цвећа.
Хајд' једна чаща, још једна чаща, ња њоново чаща једна.
Напио сам се, сићава ми се сад, молим осћави ме мало.
Сућра кад сване дођи са цићром, ако је и шеби жеља.*

Још једна песма која говори о лепоти пустињачког живота у гори. Ако је тачна претпоставка да ју је Ли Баи испевао у својој педесет шестој години, онда би се гора из наслова односила на планину Лу где се накратко био повукао. Други стих, у коме се понавља израз „једна чаща” чак три пута, јединствен је. Тако може само Ли Баи. Трећи стих је преузет из текста „Живот Тао Јуангмина”, из књиге *Сунџ шу (Историје династије Сунџ)*, који гласи: „Кад се Тао Ђен први напије, одмах би говорио госту: ’Напио сам се, сад ми се спава, мораш да ме оставиш.’” Песма има форму седмосложног *ђеђуа* (четворстиха).

ГЛЕДАМ ВОДОПАД НА ПЛАНИНИ ЛУ

*Сунце обасја зору Кадило где се њлава маџла диже,
видим удаљен водопад како виси као дуџа река.
Лећећи се њок сићрмоџлављује њраво њри хиљаде сићоја,
ња се сад њићам да ли Млечни њуњ њада са Девењоџ неба.*

„Гора Кадило” (на кинеском Сјанглу) из првог стиха је један од врхова планине Лу, која је позната по својим природним знаменитостима. Једна од њих је и водопад који се помиње у песми. Три хиљаде стопа су око хиљаду метара и, наравно, не постоји тако велики водопад. Овде израз „три хиљаде” само значи „много”. Служећи се хиперболом и, нарочито, поређењем са „Млечним путем који пада са неба”, песник дочарава величанствени приказ водопада на гори Кадило. Израз „Девето небо” значи највиша тачка неба. Песма је највероватније настала кад је Ли Баи имао педесет шест година, док се био склонио на планину Лу.

РАНО КРЕНУХ ИЗ ЗАМКА БЕЛОГ ЦАРА

*Ойросїтих се јуїтрос од Белоџ цара њод руменим облацима,
сїюїтине миља до гґрада Ђанџлинџ, врайїтих се за данак један.
Док ми мајмуни на обалама не ѡресїајаще да дрече,
мој лаки чамац хїїтро ѡролетїе ѡред хиљаде ѡланина.*

О томе кад је Ли Баи написао овај, по некима најлепши седмосложни четворстих уопште, постоје подељена мишљења. По једнима, то је било онда када је песник, у својој двадесет петој години, први пут напустио завичај и отиснуо се на пут. У то време настала је и „Песма о месецу на планини Емеи”. По другима, песма је настала кад је песник, у својој шездесет деветој години, добио помиловање после прогона због учешћа у побуњеничкој војсци принца Лина, краља Јонга. У другом стиху песник каже „вратих се”, што даје предност овој другој тврдњи, али се не може занемарити ни трећи стих где се помињу „мајмуни што дрече”, тај симбол туге, што сугерише тежак опроштај од завичаја. То показује да је Ли Баи, од најраније младости до последњих дана живота, имао и задржао како младалачки полет тако и зрелост песничких израза. У првом стиху, контрастом боја „бео” и „румен” дочарава се свежина раног јутра, док се, у другом стиху, наглашава брзина контрастом „стотине миља” и „данак један”. „Замак Белог цара” (на кинеском Баидиченг), изграђен још у I веку наше ере, налази се на средини литице поред клисуре. Одатле до Ђанглинга има око шесто километара воденим путем. Црпећи инспирацију из ове, као и раније поменуте Ли Баијеве „Песме о месецу на планини Емаи”, јапански хаику мајстор из XVII века, Такараи Кикаку, написао је стихове: „Промуклог гласа / мајмуну су зуби бели. / Месец на гори.”

Предео са старокинеског и коментаре написао
Хироџи Јамасаки Вукелић